

Sygn. akt I Ca 230/13

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2014 r.

SĄD OKRĘGOWY W ŁOMŻY I WYDZIAŁ CYWILNY

w składzie:

Przewodniczący: SSO Janusz Wyszyński (spr.)

Sędziowie: SSO Eugeniusz Dąbrowski

SSO Włodzimierz Wójcicki

Protokolant Beata Jagielska

po rozpoznaniu w dniu 20 lutego 2014 r. w Łomży na rozprawie

sprawy z wniosku H. D.

z udziałem C. D.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji wnioskodawczyni i uczestnika

od postanowienia Sądu Rejonowego w Łomży VIII Zamiejscowego Wydziału Cywilnego w G.

z dnia 27 czerwca 2013 r., sygn. akt VIII Ns 7/13

p o s t a n a w i a:

I. Zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że :

1. w punkcie „1.”:

a. w podpunkcie „a)” postanowienia wykreślić słowa „po uwzględnieniu wartości hipoteki obciążającej nieruchomości w kwocie 30.800 (trzydzieści tysięcy osiemset) złotych – wartość działki wynosi 134.105 (sto trzydzieści cztery tysiące sto pięć) złotych”

b. po podpunkcie „b)” dodać podpunkty b)¹ oraz b)² o treści:

„b)¹ nieruchomość rolna położona w miejscowości K. gmina P. o powierzchni 3,17 ha, oznaczona w ewidencji gruntów nr. 15, dla której Sąd Rejonowy w Elku prowadzi księgę wieczystą KW OL 1 (...) – o wartości 35.612 zł,

b)² nieruchomość rolna położona w miejscowości K. gmina G. o powierzchni 4,8291 ha, oznaczona w ewidencji gruntów numerami działek (...), dla której Sąd Rejonowy w Łomży XI Zamiejscowy Wydział Ksiąg wieczystych w G. prowadzi księgę wieczystą KW LM 1G/ (...) – o wartości 64.733 zł”

c. w podpunkcie „c)” usunąć podpunkty „2.” i „22.”,

d. punktowi „d)” nadać treść: inwentarz żywy w postaci 17 krów młodych, 5 jałówek cielnych, buhajka 8 miesięcznego, buhajka 12 miesięcznego, buhaja 5 letniego o wartości łącznej 75.000 złotych,

e. punktowi „e)” nadać treść „lokaty na łączną kwotę 140.000 złotych”,

f. po podpunkcie „e)” dodać podpunkt „f)” o treści „nakład z majątku wspólnego stron na majątek osobisty uczestnika postępowania C. D. w wysokości 38.020 złotych;

2. punktowi „2.” nadać treść „wartość majątku wspólnego ustalić na kwotę 729.197 (siedemset dwadzieścia dziewięć tysięcy sto dziewięćdziesiąt siedem) i dokonując podziału tego majątku przyznać:

a. wnioskodawczyni H. D. nieruchomości rolną nr(...), położoną we wsi K., szczegółowo opisaną w punkcie 1.b)¹ orzeczenia,

b. uczestnikowi C. D. pozostałe składniki majątkowe wymienione w punkcie 1. postanowienia”.

3. punktowi „3.” nadać treść „ tytułem wyrównania udziału oraz rozliczenia pożytków o wartości 66.701 złotych zasądzić od uczestnika C. D. na rzecz wnioskodawczyni H. D. kwotę 362.337 (trzysta sześćdziesiąt dwa tysiące trzysta trzydzieści siedem) złotych;

4. punktowi „4.” nadać treść „zapłatę zasądzoną w punkcie 3. kwoty rozłożyć na dwie raty- pierwszą w wysokości 200.000 (dwieście tysięcy) złotych płatną w terminie do dnia 31 grudnia 2014 r. i drugą w wysokości 162.337 (sto sześćdziesiąt dwa tysiące trzysta trzydzieści siedem) złotych płatną do dnia 30 czerwca 2015 r. z ustawowymi odsetkami w razie zwłoki w płatności każdej z rat;

5. punktowi „5.” nadać treść „nakazać wnioskodawczyni aby wydała uczestnikowi paszporty wszystkich krów i dowody rejestracyjne pojazdów mechanicznych w postaci ciągnika U., ciągnika Eskort, kombajnu H., samochodu S.”,

II. w pozostałej części oddalić obie apelacje.

III. nakazać ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łomży od uczestnika postępowania C. D. 2467 złotych tytułem brakującej opłaty oraz zwrotu wydatków,

IV. pozostałe koszty postępowania pomiędzy stronami wzajemnie znieść.

Sygnatura akt I Ca 230/13

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni H. D. złożyła wniosek o podział majątku wspólnego jej i C. D..

Uczestnik postępowania przychylając się do wniosku wskazał na inny niż wnioskodawczyni skład majątku wspólnego.

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2013 r. Sąd Rejonowy w Łomży VIII Zamiejscowy Wydział Cywilny w G. ustalił, że w skład majątku wspólnego wnioskodawczyni H. D. i uczestnika postępowania C. D. wchodzi: nieruchomość rolna położona w miejscowości K. gmina G. składająca się z działek oznaczonych numerami geodezyjnymi (...), po uwzględnieniu wartości hipoteki obciążającej nieruchomość w kwocie 30.800 zł wartość działki wynosi 134.105 zł; udział w wysokości 2/9 w nieruchomości położonej w miejscowości S. gmina G. w działce oznaczonej numerem (...) o powierzchni 0,58 ha o wartości 427 zł; szczegółowo wymienione w orzeczeniu ruchomości i inwentarz żywy i lokaty na łączną kwotę 140.000 zł. Ustalił, że łączna wartość majątku wynosi 672.940 zł wraz z nakładem poczynionym przez uczestnika postępowania C. D. z majątku odrębnego na majątek wspólny na zabudowania gospodarcze w kwocie 38.020 zł i dokonano podziału majątku w ten sposób, że opisany majątek w punktach 1 a, b, c, d, e przyznano na wyłączną własność uczestnikowi postępowania C. D.. W pozostałej części wniosek oddalił. Tytułem wyrównania udziałów zasądził od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwotę 317.460 zł, odraczając termin jej płatności do dnia 30 października 2013 r. Nakazał wnioskodawczyni aby wydała uczestnikowi postępowania składniki majątku w postaci nieruchomości, ruchomości i inwentarza żywego oraz orzekł o kosztach postępowania.

Podstawą wydania wskazanego orzeczenia były ustalenia i rozważania prawne, zgodnie z którymi strony zawarły związek małżeński w dniu 10 października 1998 r., a wyrokiem z dnia 19 maja 2009 r., który uprawomocnił się w dniu 10 czerwca 2009 r. orzeczono separację małżonków. Strony nie zawierały umów małżeńskich majątkowych. Sąd ustalił nadto, że w skład majątku wspólnego stron wchodzi nieruchomości wskazane w postanowieniu, nie wchodzi zaś w skład tego majątku nieruchomość rolna położona w miejscowości K. gmina G. dla której w Sądzie Rejonowym w Łomży XI Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych w G. prowadzona jest księga wieczysta Kw. Nr OLI (...). Z treści Księgi wieczystej wynika, że jedynym właścicielem nieruchomości jest C. D.. Taka sama sytuacja ma miejsce w przypadku nieruchomości rolnej, dla której w Sądzie Rejonowym w Łomży XI Zamiejscowym Wydziale Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta Kw nr (...). W przypadku tej ostatniej nieruchomości C. D. jest też wpisany jako jedyny kupujący w umowie sprzedaży sporządzonej w formie aktu notarialnego Rep. A nr (...). Dlatego Sąd ustalił, że obie w/wymienione nieruchomości stanowią majątek osobisty C. D.. Sąd uznał, że w sprawie o podział majątku wspólnego stron Sąd nie jest właściwy do rozstrzygnięcia sprawy o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym w trybie art. 10 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece.

Wartość nieruchomości rolnych wchodzących w skład majątku wspólnego stron Sąd ustalił na podstawie opinii biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości mgr inż. T. K.. Wskazał, że nieruchomość rolna niezabudowana, dla której prowadzona jest księga wieczysta KW nr (...) ma wartość 164.905 zł oraz udział 2/9 w działce nr (...) ma wartość 427 zł. Wycena nie obejmowała wartości hipoteki, dlatego ustalając wartość tej nieruchomości Sąd uwzględnił hipotekę w kwocie 30.800 zł, a co za tym idzie wartość nieruchomości ustalił na kwotę 134.105 zł.

Sąd ustalił nadto, że w skład majątku wspólnego stron wchodzi nieruchomości opisane szczegółowo w postanowieniu. Wartość rynkową maszyn i urządzeń rolniczych Sąd ustalił w oparciu o opinię biegłego sądowego z zakresu mechanizacji rolniczej i techniki samochodowej.

Ustalono też, że w skład majątku wspólnego stron wchodzi inwentarz żywy opisany w postanowieniu. Liczebność bydła w gospodarstwie Sąd przyjął według stanu na dzień 10 czerwca 2009 r., opierając się na danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, odmawiając w tym zakresie wiary zeznaniom świadków. Ponadto Sąd uznał, iż uczestnik postępowania nie udowodnił czy uzyskał jakiegokolwiek pieniądze, a jeżeli tak to w jakich kwotach ze sprzedaży bydła będącego w gospodarstwie rolnym w dniu 10 października 1998 r., a co za tym idzie nie udowodnił, że zgodnie z zasadą surogacji bydło będące w gospodarstwie na dzień ustania wspólności majątkowej stron wchodzi częściowo do majątku osobistego uczestnika postępowania.

Sąd ustalił, że w skład majątku wspólnego stron wchodzi również lokata w kwocie 140.000 zł., nie dając wiary twierdzeniom uczestnika postępowania, że pieniądze te stanowiły darowiznę uczynioną wyłącznie na jego rzecz przez matkę K. D..

Rozliczył nadto nakłady z majątku wspólnego stron na zabudowania gospodarcze stanowiące majątek osobisty uczestnika postępowania w postaci: wymiany okien, wyłożenia płytkami ceramicznymi zlewni, kanalizacji wodociągowej, wyposażenia stanowisk, rurociągu dojowni i zbiorników szczelnych - 2 szt. w łącznej kwocie 38.020 zł, zgodnie z wycenami biegłego sądowego w zakresie mechanizacji rolniczej. Jednocześnie z uzasadnienia wynika, że Sąd uznał, iż wnioskodawczyni nie udowodniła, że w czasie małżeństwa z majątku wspólnego stron na majątek osobisty uczestnika postępowania poczyniono nakłady na budowę 3 szamb i budowę obory.

Sąd nie uwzględnił żądania wnioskodawczyni o rozliczenie pożytków osiągniętych przez uczestnika postępowania z tytułu użytkowania gospodarstwa rolnego od 10 czerwca 2009 r. do daty zamknięcia rozprawy, jak również oddalił wniosek uczestnika postępowania o rozliczenie nakładów z majątku osobistego uczestnika postępowania na majątek wspólny stron w okresie od ustaniu wspólności majątkowej stron do zamknięcia rozprawy. W ocenie Sądu uczestnik postępowania poczynił wyłącznie nakłady konieczne na majątek wspólny stron, o czym świadczy charakter poczynionych wydatków. Ponadto przedmiotem zwrotu mogą być tylko pożytki z nieruchomości faktycznie pobrane, a zgromadzony materiał dowodowy nie pozwalał na ustalenie czy uczestnik postępowania osiągał dochody ze sprzedaży

zboża, mleka, siana, czy też zebrane pożytki naturalne przeznaczał na potrzeby prowadzonego gospodarstwa rolnego. Wnioskodawczyni nie przejawiała w tym zakresie żadnej inicjatywy dowodowej.

Sąd przyznał wszystkie składniki majątkowe wchodzące w skład majątku wspólnego stron na wyłączną własność uczestnika postępowania uznając, że nie jest zasadne i celowe wydzielenie z gospodarstwa rolnego działek, o które wnioskowała wnioskodawczyni, bowiem skutkowałoby to rozdrobnieniem gospodarstw rolnych, a w konsekwencji niemożnością osiągnięcia celów związanych z prowadzeniem produkcji rolnej. Dlatego też składniki majątkowe w postaci nieruchomości, ruchomości oraz inwentarza żywego Sąd nakazał wydać uczestnikowi postępowania.

Tytułem wyrównania udziałów w majątku wspólnym Sąd zasądził od uczestnika postępowania na rzecz wnioskodawczyni kwotę 317.460 zł, odraczając płatność do dnia 30 października 2013 r.

O kosztach postępowania Sąd orzekł mając na względzie przepis art. 520 § 1 kpc.

Apelację od powyższego orzeczenia wniosła tak wnioskodawczyni, jak również uczestnik postępowania C. D..

Wnioskodawczyni H. D. na zasadzie art. 367, 368 kpc zaskarżyła postanowienie w części dotyczącej pkt. I lit. a, c, pkt. 2, 3, zarzucając dokonanie ustaleń sprzecznych z zebraniem w sprawie materiałem dowodowym, będących wynikiem naruszenia art. 227, 232, 233 kpc w związku z art. 31, 45 kro w zw. z art. 46 kro, 211 kc w zw. z art. 1035 kc, 567 § 1 w zw. z art. 686 kpc poprzez

- błędne określenie wartości działek nr (...) - KW (...) po uwzględnieniu hipoteki na kwotę 134.105 zł, podczas gdy jest to kwota 164.905 zł, gdyż hipoteka w kwocie 30.800 zł została spłacona,
- naruszenie art. 31 kro i niezaliczenie do majątku wspólnego stron nieruchomości rolnych w postaci działek nr (...) o pow. 3,1700 ha i wartości 35.612 zł i działek nr (...) o łącznej pow. 4,829 ha i wartości 64.733 zł, które zostały nabyte w czasie trwania małżeństwa i stanowią majątek wspólny stron,
- pominięcie jako składników majątku wspólnego ruchomości w łącznej kwocie 17.970 zł, pomimo iż zostały nabyte w czasie trwania małżeństwa i znajdują się w posiadaniu uczestnika,
- błędne uznanie kwoty 38.020 zł jako nakład poczyniony przez uczestnika z majątku odrębnego na majątek wspólny stron, podczas gdy kwota ta stanowi nakład z majątku wspólnego stron na majątek osobisty uczestnika C. D. i jako taki powinien być rozliczony,
- błędne uznanie, że nakłady poczynione na budowę 3 szamb i obory nie zostały udowodnione jako nakłady z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika, czemu przeczą zeznania przesłuchanych w sprawie świadków,
- pominięcie i nierozliczenie jako czynszu dzierżawnego pożytków osiągniętych przez uczestnika z tytułu wyłącznego użytkowania wspólnego gospodarstwa rolnego od 10.06.2009 r. do dnia orzekania, w kwocie ustalonej przez biegłą w wysokości 66.701 zł. Podstawą prawną tych rozliczeń stanowi art. 567 w zw. z art. 686 kpc,
- pominięcie i niezaliczenie do majątku wspólnego dopłat rolniczych za rok 2008 w kwocie 22.528,39 zł,
- naruszenie art. 211 kc w zw. z art. 1035 kc poprzez nieuwzględnienie wniosku wnioskodawczym o przyznanie jej części nieruchomości rolnych w naturze o pow. 10,3393 ha i wartości 145.216 zł.

Wskazując na powyższe wniosła o uchylenie powyższego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w zakresie wskazanym powyżej.

Uczestnik postępowania C. D. zaskarżonemu postanowieniu zarzucił:

1. sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału przez ustalenie, że:

a) wartość nieruchomości wchodzących w skład majątku wspólnego, wymienionych w pkt 1 ust. a wynosi 134.105 zł w sytuacji gdy opinia biegłego w tym zakresie jest już nieaktualna, a co za tym idzie nie mogła stanowić podstawy do jakichkolwiek ustaleń Sądu,

b) wartość opon i sprężarki o wartości 10.000 zł wymieniona w pkt 1 ustęp c pkt 2 nie wchodzi w skład wozu ościenizacyjnego o wartości 13.850 zł, w sytuacji gdy opony i sprężarka to integralne części wozu co wprost wynika z opinii biegłego,

c) wartość zbiornika do mleka wymieniona w pkt 1 ustęp c pkt 16 wynosi 65.700 zł w sytuacji gdy z opinii biegłego wynika, że wartość zbiornika do mleka wynosi 10 razy mniej to jest 6.570 zł,

d) wartość haka holowniczego wymienionego w pkt 1 ustęp c pkt 24 wynosi 1978 zł, w sytuacji gdy hak ten nie jest samodzielną ruchomością, a stanowi integralną część samochodu,

e) wartość inwentarza żywego wymienionego w pkt 1 ustęp d pkt od 1 do 8 wchodzi w skład majątku wspólnego stron, w sytuacji gdy wszystkie wyżej wymienione zwierzęta to odnowienie stada posiadanego przez uczestnika przed zawarciem małżeństwa, a co za tym idzie nie wchodzi one w skład majątku wspólnego,

f) w skład majątku wspólnego wchodzi lokata oszczędnościowa wymieniona w pkt 1 ustęp e w kwocie 140.000 zł, w sytuacji gdy lokata ta stanowiła majątek odrębny uczestnika postępowania darowany mu przez matkę i pochodzący z oszczędności jej całego życia,

g) uczestnik postępowania jest w stanie spłacić jednorazowo wnioskodawczynię kwotą 317.460 zł z odroczeniem tej kwoty do dnia 30 października 2013 r., w sytuacji gdy uczestnik takiej możliwości nie posiada z uwagi na obciążenia finansowe z tytułu alimentów i zaciągniętych kredytów, a co za tym idzie odroczenie płatności powinno być odroczone na 6 miesięcy, a płatność całej kwoty ustalona w równych ratach płatnych przez dwa lata,

h) wnioskodawczyni winna wydać uczestnikowi postępowania składnik majątku wymienione w pkt 1 a, b, c, d w sytuacji gdy uczestniczka winna wydać również uczestnikowi postępowania integralne części majątku, który został mu przyznany, to jest paszporty krów i dowody rejestracyjne pojazdów mechanicznych.

2. naruszenie prawa procesowego, a w szczególności art. 217 kodeksu postępowania cywilnego przez nieuwzględnienie wniosku pełnomocnika uczestnika o dokonanie aktualizacji wycen biegłych majątku wchodzącego w skład majątku wspólnego, w sytuacji gdy opinie biegłych nie są już aktualne z uwagi na upływ czasu.

Wskazując na powyższe wniósł o:

1. zmianę zaskarżonego orzeczenia przez ustalenie aktualnej wartości majątku wspólnego i poprawienie oczywistych pomyłek Sądu Rejonowego i obniżenie wartości spłat na rzecz wnioskodawczym i odroczenie terminu płatności tytułem wyrównania udziałów na okres 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie, a ponadto rozłożenia tych płatności na 4 równe raty płatne w okresie 2 lat,

2. zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika postępowania kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa prawnego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Łomży zważył co następuje:

Apelacje tak wnioskodawczyni, jak też uczestnika postępowania zasługują na częściowe uwzględnienie, co skutkowało częściową zmianą zaskarżonego postanowienia.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do apelacji wnioskodawczyni podać należy, że zasadne okazały się zarzuty odnoszące się do nieruchomości. Mianowicie rację ma apelująca zarzucając niezasadne obniżenie wartości nieruchomości położonej w miejscowości K., składającej się z działek o numerach (...) o wartość hipoteki w kwocie

30.800 zł. Jak bowiem wynika z załączonego przez wnioskodawczynię do apelacji zaświadczenia z Banku (...) w S. Oddział w G. z dnia 18 lipca 2013 r., w dniu 13 listopada 2008 r. nastąpiła całkowita spłata kredytu w kwocie 30.800 zł. Dlatego też brak było podstaw do obniżenia wartości wskazanej nieruchomości o taką kwotę.

Nadto w błędzie pozostawał Sąd Rejonowy stwierdzając, że nieruchomości o numerach (...) oraz (...) i (...) nie weszły do majątku wspólnego zainteresowanych. Przy czym podkreślić w tym miejscu należy, że nieprecyzyjne jest w tym zakresie uzasadnienie Sądu Rejonowego, który podając numery ksiąg wieczystych nieruchomości, które w jego ocenie mimo nabycia ich w czasie trwania małżeństwa nie weszły w skład majątku wspólnego, obok księgi wieczystej Nr (...) błędnie posługuje się księgą wieczystą Nr (...). Nr tej księgi wieczystej nie koresponduje bowiem z numerem aktu notarialnego, na podstawie którego nabyto nieruchomości nr (...)(Rep. A nr (...)). Księga wieczysta Nr (...) dotyczy niewątpliwie nieruchomości, co do której nie było sporu, iż należy ona (jako nabyta przed zawarciem związku małżeńskiego) do majątku osobistego uczestnika postępowania. Wracając do rozważań nad przynależnością nieruchomości o nr (...) oraz (...) do majątku wspólnego zainteresowanych wskazać należy, że wprowadzie w księdze wieczystej Kw. Nr (...) jako jedyny właściciel wpisany jest C. D., dodatkowo w umowie sprzedaży nieruchomości położonej w miejscowości K., składającej się z działek nr (...) wpisano, że C. D. nieruchomość nabywa ze środków z majątku odrębnego na zasadzie majątku odrębnego. Okoliczności te nie mogą jednak być miarodajne dla oceny, czy nieruchomości, dla których założono wskazane księgi wieczyste stanowiły majątek wspólny zainteresowanych, czy też osobisty uczestnika postępowania. W ocenie Sądu Okręgowego nabycie wskazanych nieruchomości nastąpiło do majątku wspólnego. Kryterium zaliczenia konkretnego prawa do majątku wspólnego jest nabycie tego prawa choćby przez jednego z małżonków w czasie trwania ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej. Wejście do majątku wspólnego następuje z mocy prawa i nie zależy od woli, a nawet świadomości małżonka nabywającego określony składnik majątkowy. W znowelizowanym art. 31 k.r.o. ustawodawca zachował - jako ustawowy - ustrój wspólności majątkowej małżonków. W literaturze instytucja ta postrzegana jest jako służąca ochronie interesu rodziny, gdyż sprzyja ustabilizowaniu jej bazy materialnej. Za takim jej rozumieniem opowiadał się też wielokrotnie Sąd Najwyższy (por. chociażby wyrok z dnia 17 maja 1985 r., III CRN 119/85, OSPiKA 1986, nr 9-10, poz. 185). W małżeństwie, w którym obowiązuje ustrój wspólności ustawowej, przynależność nabytych składników majątkowych do majątków osobistych małżonków ma charakter wyjątkowy. Zasadą jest, że wszelkie zaistniałe w tym okresie przysporzenia powiększają majątek wspólny. O przynależności nabytego przedmiotu majątkowego do majątku wspólnego decyduje czas, w którym nabycie nastąpiło. Zaliczenie takiego przedmiotu do majątku osobistego wymaga natomiast spełnienia dodatkowej przesłanki - wykazania, że nabycie nastąpiło w okolicznościach szczególnych (art. 33 k.r.o.). Potwierdzeniem powyższego jest też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1981 r., III CZP 47/81, której wbrew zapatrywaniu Sądu meriti w stanie faktycznym niniejszej sprawy nie dyskredytuje fakt, że wydana została na gruncie sprawy o zachówek. Ze wskazanych przyczyn należy ocenić jako uzasadniony zarzut apelującej o wadliwość dokonanej przez Sąd Rejonowy oceny, iż nabyte nieruchomości położone w miejscowości K. o pow. 3,17 ha oraz w miejscowości K. o pow. 4,8291 ha weszły w skład majątku osobistego uczestnika. W dacie nabycia podanych nieruchomości w dniach odpowiednio 22 stycznia 2002 r. i 20 marca 2002 r. zainteresowani pozostawali w ustroju małżeńskiej wspólności ustawowej. Uczestnik nie wykazał natomiast, aby nabycie nieruchomości nastąpiło w okolicznościach wskazanych w art. 33 pkt 3 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym w 2002 r., a więc by nabyte zostały ze środków uzyskanych w zamian za przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności ustawowej lub w zamian za przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę.

Brak było podstaw do uwzględnienia wniosku apelacji o zaliczenie do majątku wspólnego dodatkowych, wymienionych w apelacji nieruchomości o łącznej wartości 17.970 zł. Jak wynika z opinii biegłego szacującego wartość nieruchomości stanowiących wyposażenie domu, wskazywane przez apelującą nieruchomości nie zostały okazane celem oględzin i wyceny. Na rozprawie w dniu 27 kwietnia 2011 r. wnioskodawczyni podała, że nie ma zastrzeżeń co do wartości wycenionych nieruchomości, żądając jedynie od uczestnika wyjaśnienia co stało się z dodatkowymi, podanymi do wyceny nieruchomościami. Wobec tego wnioskodawczyni nie wykazała, że nieruchomości te wchodzą w skład majątku wspólnego.

Rację ma apelująca zarzucając błędne uznanie kwoty 38.020 zł za nakład poczyniony przez uczestnika z jego majątku odrębnego na majątek wspólny. Niewątpliwie kwota ta stanowi nakład z majątku wspólnego zainteresowanych ma majątek odrębny uczestnika postępowania. Taka też konkluzja nasuwa się po lekturze uzasadnienia Sądu Rejonowego w tym zakresie. Sąd wskazał bowiem, że rozliczył nakłady „z majątku wspólnego stron na zabudowania gospodarcze stanowiące majątek osobisty uczestnika” (strona 7 ostatni akapit uzasadnienia). Poczynienie tych nakładów właśnie z majątku wspólnego na majątek odrębny nie była kwestionowana. Treść postanowienia w tym zakresie stoi więc w wyraźnej sprzeczności z uzasadnieniem i jako nieprawidłowa wymagała zmiany.

Z omawianym zarzutem wiąże się też kolejny – nieuwzględnienia przez Sąd nakładów poczynionych na budowę 3 szamb i obory. W ocenie Sądu Okręgowego zarzut ten jest wynikiem nieprecyzyjnego uzasadnienia Sądu I instancji w tej części. Sąd Rejonowy wskazał bowiem, że rozliczył nakłady z majątku wspólnego stron na zabudowania gospodarcze stanowiące majątek osobisty uczestnika postępowania w postaci: wymiany okien, wyłożenia płytkami ceramicznymi zlewni, kanalizacji wodociągowej, wyposażenia stanowisk, rurociągu dojowni i zbiorników szczelnych – 2 szt. w łącznej kwocie 38.020 zł, zgodnie z szacunkiem biegłego. Jednocześnie Sąd wskazał, że wnioskodawczyni nie udowodniła nakładów z majątku wspólnego na majątek osobisty uczestnika na budowę 3 szamb i budowę obory. Tymczasem z opinii biegłego z zakresu mechanizacji rolnictwa i techniki samochodowej E. Z. wynika, że szacował on także nakłady na remont i przygotowanie obiektu do produkcji w postaci wymiany okien, wyłożenia płytkami ceramicznymi zlewni, kanalizacji wodociągowej, wyposażenia stanowiskowego, rurociągu dojowni, a także 2 zbiorników szczelnych, na ogólną wartość 38.020 zł (k. 218). Wymieniany obiekt stanowi niewątpliwie oborę, co wynika z dalszych szczegółowych ustaleń i wyliczeń opinii, zaś zbiorniki szczelne to właśnie szamba, którą to także nazwą posłużył się biegły w swej opinii. Niewątpliwie więc wskazywane przez apelującą nakłady na oborę oraz w postaci budowy szamb uwzględnione zostały w opinii biegłego i jako takie znalazły się w ogólnej kwocie nakładów o wartości 38.020 zł. Obecnie wymagają one jedynie prawidłowego rozliczenia – zgodnie z uzasadnieniem Sądu Rejonowego, ale przeciwnie do treści postanowienia w tym zakresie. Kwota bowiem 38.020 zł winna zostać uwzględniona jako nakład z majątku wspólnego zainteresowanych na majątek osobisty uczestnika postępowania a nie odwrotnie. Zauważyć jednocześnie należy, że ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, że na nieruchomości znajdują się dwa szamba, a nie trzy. Przede wszystkim dwa zbiorniki ujawnił obecny na gruncie celem oszacowania nakładów biegły.

Zasadny okazał się nadto zarzut nierozliczenia przez Sąd Rejonowy pożytków osiągniętych przez uczestnika postępowania z tytułu użytkowania gospodarstwa rolnego od czerwca 2009 r. do daty zamknięcia rozprawy. Przede wszystkim należy mieć na uwadze, że pożytków tych – wbrew wywodom Sądu Rejonowego – apelująca upatrywała nie w osiągnięciu dochodów ze sprzedaży zboża, mleka, czy siana, bowiem zarzut dotyczy pożytków w wysokości 66.701 zł, a więc odpowiadających kwotą ustalonej przez biegłego w zakresie rolnictwa wartości czynszu dzierżawnego, ten bowiem sposób wyliczenia pożytków przyjmowany jest za najbardziej miarodajny dla odpowiedniego określenia pożytków z gospodarstwa rolnego. Brak było też podstaw by zarzucać wnioskodawczyni brak inicjatywy dowodowej w tym zakresie, bowiem w piśmie procesowym z dnia 09 listopada 2011 r. (k. 191-192) wносиła ona o ustalenie wartości pożytków przez biegłego. Czyniąc zadość żądaniu Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu rolnictwa m. in. celem ustalenia opłaty czynszu adekwatnego dla tego gospodarstwa, gdyby było ono wydierżawione. Ten natomiast określony został w wysokości dopłat do gruntów z (...) zwiększonych o 200 zł do każdego hektara gruntów rolnych. Przepis art. 686 kpc stosowany przez odesłanie zawarte w art. 567 § 3 kpc nakazuje w sprawach działowych rozstrzyganie także o wzajemnych roszczeniach z tytułu posiadania rzeczy, pobranych pożytków i innych przychodów. Roszczenia z tytułu pożytków, jakie rzecz wspólna przynosi są typowe, mające swe oparcie w przepisie art. 207 k.c. Odmowa dokonania rozliczeń podyktowana więc być musi szczególnymi względami. W myśl zaś art. 53 § 2 kc, pożytkami cywilnymi rzeczy są dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego (np. czynsz dzierżawy), dlatego ustalając wysokość pożytków Sąd przyjął jako miarodajny czynsz dzierżawny ustalony w opinii biegłego w kwocie 66.701 zł, uznając go za możliwy do uzyskania z tytułu dzierżawy działek wchodzących w skład gospodarstwa rolnego (łącznie z działką nr (...)) w ramach zwykłego racjonalnego zarządzania gospodarstwem. W konsekwencji Sąd uznał konieczność rozliczenia tych pożytków.

Jednocześnie wbrew stanowisku apelacji wnioskodawczyni brak było podstaw by rozliczać dopłaty unijne za 2008 r. Przede wszystkim w sprawie nie były rozliczane dopłaty unijne za jakikolwiek okres, w którym strony pozostawały we wspólności majątkowej małżeńskiej. Ich wysokość stała się jedynie podstawą do wyliczenia przez biegłego wysokości ewentualnego czynszu dzierżawnego, czego apelująca nie kwestionowała. Tym samym niezasadny jest obecnie zarzut nierozliczenia dopłat unijnych za 2008 r. Abstrahując już nawet od kwestii dopuszczalności traktowania dopłat unijnych jako pożytków w rozumieniu art. 53 § 2 k.c., co jest przyczyną rozbieżności dotychczasowego orzecznictwa, wskazać należy, że zarówno na gruncie ustawy z 18.12.2003 r. o płatnościach bezpośrednich jak i ustawy z 26.01.2007 r. o płatnościach w ramach wsparcia bezpośredniego przyznane płatności nie były bynajmniej pochodną prawa własności lecz skutkiem faktu posiadania gruntów rolnych i to pod warunkiem spełnienia określonych wymogów. Stan taki oznacza, że przyznanie płatności unijnych zostało ściśle powiązane z osobą producenta rolnego i ukierunkowane na konkretny cel, więc trudno znaleźć argumentację przemawiającą za wnioskiem o potrzebie podzielenia się przez uprawnionego do płatności z innymi osobami, które takich uprawnień nie mają. Zaakcentować trzeba wreszcie i to, że owe płatności unijne są należnością o charakterze administracyjnoprawnym, a nie cywilnoprawnym i nie można z całą stanowczością stwierdzić, że ustawodawca zezwolił współwłaścicielom przy znoszeniu współwłasności na rozliczanie pożytków i przychodów (art. 207 k.c.) niewynikających ze stosunków regulowanych przepisami prawa cywilnego. Przede wszystkim jednak o niezasadności wywiedzionego zarzutu przesądza fakt, że biegły sporządził opinię w zakresie wartości czynszu dzierżawnego zgodnie ze zleceniem Sądu, tj. za okres od 10 czerwca 2009 r., kiedy to uprawomocniło się orzeczenie o separacji zainteresowanych. Brak więc było podstaw by przy określaniu wartości pożytków (odpowiadających wartości czynszu dzierżawnego obliczonego w oparciu o wysokość dopłat unijnych) uwzględniać okres sprzed orzeczenia separacji, a więc 2008 r. Przed tą datą obowiązywał zainteresowanych ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej.

Częściowo zasadny okazał się natomiast zarzut nieuwzględnienia wniosku o przyznanie wnioskodawczyni części nieruchomości rolnych w naturze. Choć w ocenie Sądu Odwoławczego wnioski o przyznanie jej nieruchomości o pow. 10,3393 ha i wartości 145.216 zł jest zbyt daleko idący, za słuszne Sąd uznał przyznanie apelującej nieruchomości rolnej położonej we wsi K., o numerze 15, pow. 3,17 ha i wartości 35.612 zł. Zaznaczyć w tym miejscu należy, że na niedopuszczalność podziału w sposób proponowany przez wnioskodawczynię na etapie postępowania I – instancyjnego wskazał powołany przez Sąd II instancji biegły z zakresu rolnictwa A. N.. Zaznaczyć jednak należy, że powierzchnia działek, przyznania których żądała wnioskodawczyni wynosi 31 % gospodarstwa uczestnika, co też miał na uwadze biegły i na tej podstawie wnioskował o możliwym upadku gospodarstwa uczestnika po odłączeniu od niego tak rozległej powierzchni gruntów. Tymczasem w ocenie Sądu Okręgowego takich skutków nie pociągnie za sobą wydzielenie z obecnie istniejącego gospodarstwa (celem przyznania wnioskodawczyni) działki o pow. 3,17 ha położonej w miejscowości K.. Na problem dopuszczalności podziału należało spojrzeć przez pryzmat oczekiwanego przez apelującą rozstrzygnięcia i jego życiowych planów. Miał na uwadze Sąd, że miejscowość K. położona jest w niedalekiej odległości (około 9 km) od obecnego miejsca zamieszkania wnioskodawczyni w miejscowości D.. Zważyż też należało, że wnioskodawczyni nie chodziło przecież o przyznanie jakiejś działki o symbolicznym, pamiątkowym czy sentymentalnym znaczeniu. Planuje ona przecież kontynuację produkcji rolnej. Zamieszkuje ona od kilku lat wraz z braćmi w prowadzonym przez nich gospodarstwie rolnym, pomaga w pracach na tym gospodarstwie. Przyznana jej obecnie nieruchomość, mając też na uwadze jej różnorodność (las, łąki, grunty orne) może znacznie wspomóc agrarnie to gospodarstwo rolne. Jednocześnie obecnie zastosowany podział nie umniejsza zdolności produkcyjnej gospodarstwa rolnego uczestnika postępowania, który – o czym nie należało zapominać także w kontekście podziału gospodarstwa – utrzymując się jedynie z pracy na gospodarstwie rolnym obciążony jest przecież wysoką spłatą na rzecz wnioskodawczyni. O ile więc niezgodny z zasadami prawidłowej gospodarki byłby podział, wyłączający z dotychczasowego gospodarstwa obszar około 10 ha, o tyle nie można uznać za taki wydzielenie i przyznanie apelującej nieruchomości o pow. 3,17 ha, leżącej na uboczu istniejącego gospodarstwa rolnego. Miał też na uwadze Sąd Okręgowy, że tak wnioskodawczyni, jak również uczestnik postępowania od urodzenia związani są z pracą w gospodarstwie rolnym, a przebranzowienie się i znalezienie zatrudnienia poza nim zdaje się niemożliwym.

Przechodząc do apelacji wywiedzionej przez uczestnika postępowania, nie można zgodzić się z pierwszym z wywiedzionych zarzutów, wskazującym na nieaktualność z uwagi na upływ czasu opinii biegłej szacującej wartość

nieruchomości. Z przepisu art. 156 ust. 3 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o gospodarce nieruchomościami (j.t. Dz. U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 z późn. zm.) wynika, że operat szacunkowy może być wykorzystywany do celu, dla którego został sporządzony przez okres 12 miesięcy od daty jego sporządzenia, chyba że wystąpiły zmiany uwarunkowań prawnych lub istotne zmiany czynników, o których mowa w art. 154. Po tym terminie operat może być wykorzystany tylko wówczas, gdy rzeczoznawca potwierdził jego aktualność, zamieszczając stosowną klauzulę (ust. 4 w/w art.). Skoro więc biegła T. K. sporządziła opinię w maju 2013 r., to wydając orzeczenie w dniu 27 czerwca 2013 r. Sąd I instancji bazował na opinii, która w dacie wydania zaskarżonego postanowienia zachowywała swą aktualność. Z tego względu chybiony jest też zarzut naruszenia prawa procesowego w art. 217 kpc.

Rację miał natomiast apelujący uczestnik postępowania wskazując, że ruchomości w postaci opon i sprężarki oraz haka holowniczego stanowią części składowe wozu asenizacyjnego i samochodu, a co za tym idzie odrębne ich szacowanie nie powinno mieć miejsca. Jak bowiem wynika z opinii sporządzonej przez biegłego z zakresu mechanizacji rolnictwa i techniki samochodowej E. Z., szacowaniu podlegał samochód S. (...) z hakiem i jego wartość w takim stanie określono na 22.640 zł (k. 218). Nadto faktura VAT nr (...) z dnia 24 września 2007 r. (k. 35) wskazuje, że uiszczono też należność za montaż haka holowniczego. Niewątpliwie więc stał się on częścią składową samochodu i jako taki prawidłowo oszacowany. Niezasadne było też oddzielne od wozu asenizacyjnego określanie wartości opon i sprężarki. Nie wносиła też o to wnioskodawczyni w piśmie procesowym z dnia 09 listopada 2011 r. podając łączną wartość wozu wraz z tymi częściami (k. 191-192). Tu też faktura VAT nie określa oddzielnie ceny nabycia opony i sprężarki, a podaje łączną wartość wraz z wozem asenizacyjnym (k. 110). Wskazaną przez biegłego kwotę 13.850 zł jako określającą wartość wozu asenizacyjnego należało więc traktować jako zawierającą w sobie także wartość wskazanych części składowych.

Błędne też okazały się ustalenia Sądu Rejonowego w zakresie wartości inwentarza żywego wchodzącego w skład majątku wspólnego. Niewątpliwie niezasadne było oparcie się w tej mierze wyłącznie na danych z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. W błędzie też pozostawał Sąd uznając, że skoro uczestnik postępowania nie udowodnił ażeby uzyskał jakiegokolwiek pieniądze ze sprzedaży bydła będącego w gospodarstwie w dniu 10 października 1998 r., to brak jest podstaw by uznać, że bydło będące w gospodarstwie na dzień ustania wspólności majątkowej stron wchodzi częściowo do majątku osobistego uczestnika postępowania. Jakkolwiek bowiem ciężko jest obecnie ustalić stan bydła będącego w gospodarstwie rolnym przed zawarciem związku małżeńskiego na podstawie zeznań świadków, z uwagi na fakt, że nie były one spójne, o tyle wynika z nich niesprzecznie, że na ówczesną chwilę uczestnik posiadał bydło. Z drugiej strony nie można też w żadnym razie za autorem apelacji powtórzyć, że wszystkie zwierzęta będące w gospodarstwie to odnowienie stada posiadanego przez uczestnika przez zawarciem związku małżeńskiego. Dlatego też Sąd Okręgowy uznał, że dla określenia stanu liczebnego stada na dzień zawarcia związku małżeńskiego miarodajną jest ilość podawana przez uczestnika postępowania, tj. 9 krów i 9 jałówek, jako że stanowiła ona uśrednioną ilość podawaną przez zeznających na tę okoliczność świadków. Taki też stan stada przyjął biegły z zakresu rolnictwa w opinii podając jednocześnie, że przedstawiało ono wartość 41.800 zł. Wartość zaś bydła będącego w gospodarstwie w dniu 10 czerwca 2009 r. ustalił on na kwotę 116.800 zł. Jednocześnie biegły nie dokonał adekwatnego porównania stad na datę powstania i ustania wspólności majątkowej między zainteresowanymi, co byłoby pożądane z uwagi na obroty w stadzie i naturalne jego odnawianie. Dlatego też Sąd Okręgowy dokonał odpowiedniego porównania ilości bydła, mając na uwadze jego rodzaj i wiek oraz związaną z nim naturalną wymianę stada i wyliczył, że w skład majątku wspólnego wchodzi 17 krów młodych, 5 jałówek cielných, buhajek 8 miesięczny, buhajek 12 miesięczny i buhaj 5 letni. Przy czym wielkością najbardziej pożądaną i miarodajną w kontekście niniejszej sprawy jest nie ilość poszczególnych rodzajów bydła, a wartość stada na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej. Wartość ta wynika z opinii biegłego z zakresu rolnictwa i stanowiąc różnicę wartości bydła będącego w gospodarstwie zainteresowanych w dniu 10 czerwca 2009 r. i w dniu 10 października 1998 r. wynosi 75.000 zł.

Rację zaś miał Sąd Rejonowy uznając, że kwota 140.000 zł zgromadzona na rachunkach w Banku (...) SA Oddział w A. stanowi majątek wspólny zainteresowanych. Nie można jej było uznać – o co wnosili apelujący – za darowiznę poczynioną przez matkę uczestnika. Brak jest na dowód powyższego jakichkolwiek dokumentów, a także wiarygodnych w tym zakresie zeznań świadków. Jednocześnie mając przede wszystkim na uwadze sytuację finansową matki K. D., która od 1993 r. utrzymywała się z renty w wysokości 600 zł miesięcznie wątpliwym jest, aby uzbierała tak

wysoką kwotę. Należy też mieć na uwadze, że lokaty na kwoty 40.000 zł i 100.000 zł istniały w okresach odpowiednio od 02 lutego 2009 r. do 22 maja 2009 r. i od 30 marca 2009 r. do 27 maja 2009 r. (informacja z banku k. 106) a więc w czasie, kiedy między zainteresowanymi toczyła się sprawa o separację. Zlikwidowane one zostały tuż przed orzeczeniem w tej sprawie (19.05.2009 r.). Nie znajdowałyby więc uzasadnienia postępowanie matki uczestnika, która mając świadomość ewentualnego podziału majątku wspólnego, przekazuje na rzecz syna tak dużą kwotę, a przede wszystkim czyni to bez spisania w tym zakresie jakiegokolwiek umowy. Wszystko powyższe w ocenie Sądu Okręgowego nakazuje uznać ustalenia poczynione w tym zakresie przez Sąd meriti za słuszne.

Zarzut odnoszący się do określonego przez Sąd Rejonowy terminu spłaty na rzecz wnioskodawczynie stracił na znaczeniu wobec zmiany przez Sąd Okręgowy wysokości spłaty i rozłożenia jej na dwie raty. Szczegółowe rozważania w tym zakresie znajdują się w dalszej części uzasadnienia.

Bezpodstawne okazało się rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego, który nakazał wnioskodawczynie wydanie uczestnikowi wszystkich opisanych w postanowieniu składników majątku wobec faktu, że nie znajdują się one w posiadaniu wnioskodawczynie. Rację natomiast ma apelujący uczestnik żądając wydania przez wnioskodawczynie wszystkich paszportów krów i dowodów rejestracyjnych pojazdów, które niewątpliwie posiada wnioskodawczynie, co sama przyznała.

Konsekwencją powyższych ustaleń, w znacznej części odmiennych od ustaleń Sądu Rejonowego była zmiana wartości majątku wspólnego zainteresowanych, a co za tym idzie także wysokości dopłaty należnej wnioskodawczynie. Łączna wartość majątku (po uwzględnieniu wprowadzonych przez Sąd Okręgowy korekt) wyraża się kwotą 729.197 zł. Składa się na nią: wartość nieruchomości położonej w miejscowości K. składającej się z działek nr (...) w wysokości 164.905 zł, wartość udziału w wysokości 2/9 w nieruchomości położonej w miejscowości S. o nr(...) w kwocie 427 zł, wartość nieruchomości położonej w miejscowości K. nr (...) w wysokości 35.612 zł, wartość nieruchomości położonej w miejscowości K. składającej się z działek nr (...) w wysokości 64.733 zł, wartość ruchomości wskazanych w postanowieniu Sądu Rejonowego w punkcie „c” z wyłączeniem wartości opony i sprzężarki oraz haka holowniczego – w łącznej kwocie 210.500 zł, wartość inwentarza żywego w wysokości 75.000 zł, lokata w kwocie 140.000 zł, nakład z majątku wspólnego zainteresowanych na majątek odrębny uczestnika w postaci budowy szamb i obory w kwocie 38.020 zł. Rozliczenia wymagały też pożyczki w kwocie 66.701 zł. Dało to łączną kwotę 795.898 zł. Udział każdego z zainteresowanych w tak ustalonym majątku wspólnym wynosi zatem 397.949 zł. Uczestniczka postępowania otrzymała składnik majątku o wartości 35.612 zł (nieruchomość położona w miejscowości K. o nr(...)), zatem uczestnik winien jej zwrócić kwotę 362.337 zł.

W kwestii terminu płatności wskazanej wyżej należności Sąd uznał, że istnieje możliwość terminowego zaspokojenia wnioskodawczynie przez uczestnika przy rozłożeniu dopłaty na dwie raty - pierwsza w wysokości 200.000 zł płatna do dnia 31 grudnia 2014 r., a druga w wysokości 162.337 zł do dnia 30 czerwca 2015 r. Określenie terminów - 9 miesięcznego od wydania niniejszego orzeczenia oraz 6-miesięcznego od uiszczenia pierwszej raty umożliwi uczestnikowi zgromadzenie koniecznych środków, chociażby przy wsparciu tak istotnego rozliczenia kredytem, co w obecnych czasach jest czymś normalnym. Uzyskany w wyniku podziału na własność majątek powinien stanowić wystarczające zabezpieczenie.

W tych okolicznościach Sąd Okręgowy zmienił częściowo zaskarżone postanowienie na podstawie art. 386 § 1 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc. Natomiast na podstawie art. 385 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc oddalił apelacje wnioskodawczynie i uczestnika postępowania pozostałym zakresie.

Na podstawie art. 113 ust. 1 w zw. z art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. 2005 Nr 167 poz. 1398) Sąd Okręgowy nakazał ściągnąć od uczestnika postępowania koszty tymczasowo wyłożone przez Skarb Państwa tj. kwotę 2.467 zł. Na koszty te złożyło się wynagrodzenie biegłego w łącznej kwocie 1.467 zł oraz opłata od apelacji, od której wnioskodawczynie została zwolniona (1.000 zł).

O pozostałych kosztach postępowania odwoławczego orzeczono na podstawie art. 100 kpc w zw. z art. 13 § 2 kpc.